

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ผลปรากฏโดยสรุป ดังนี้

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. สภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านการออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2. เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน ด้านการให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคม ด้าน การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอีก 7 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายของโรงเรียน ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ ด้านบริการอนามัยโรงเรียน ด้านสุขศึกษาในโรงเรียน ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านส่วนใหญ่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากงาน

ส่งเสริมสุขภาพมีความสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของนักเรียนและประชาชนในชุมชน การพัฒนาสุขภาพ โดยส่งเสริม ป้องกัน รักษา แก้ไขปัญหา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา และมีการพัฒนาตามวัยที่เหมาะสม เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในภาวะขาดแคลนแพทย์และบุคคลทางด้านนี้จากปัญหาดังกล่าวการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพอนามัยทั่ว ๆ ไป โดยการให้ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนให้มีสุขภาพดีขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การส่งเสริมสุขภาพอนามัยเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรส่งเสริมตั้งแต่เด็ก เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ และมีศักยภาพได้อย่างเต็มที่ในการดำรงชีวิต การทำงาน และพัฒนาเศรษฐกิจสังคมประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ ลักษณะ เดิมศิริกุลชัย และสุชาติ ตังทางธรรม. (2541 หน้า 4) กล่าวไว้ว่า โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านแห่งที่สองของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชน และแนวคิดของ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2542 , หน้า 6) ได้กล่าวว่าการส่งเสริมสุขภาพหมายถึง กระบวนการเพื่อให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมความสามารถในการควบคุม และสร้างสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น เพื่อให้สุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สงบเพิ่มพงษ์พิพัฒน์ (2544 หน้า 134) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลวิธีในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่าระดับการปฏิบัติตามกลวิธีดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา ธนัญชัย (2544 , บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของโรงเรียนสารภีพิทยาคมในการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายสุขภาพของโรงเรียน มีการประกาศใช้นโยบายอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการดำเนินงานด้านสุขภาพแบบพหุภาคี เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 2. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพกำลังอยู่ในช่วงปรับปรุงพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เชื้อต่อการ เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 3. สิ่งแวดล้อมทางสังคม ส่วนใหญ่มีการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องที่ดี สร้างความอบอุ่น และมีความสุข 4. ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดเป็น ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 5. มีการพัฒนากระบวนการทักษะส่วนบุคคลด้านสุขภาพซึ่งเชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 6. มีการบริการสุขภาพในโรงเรียน มีการปรับเปลี่ยนการบริการสุขภาพไปสู่การบริการสุขภาพแนว ใหม่ เชื้อต่อการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ทุกโรงเรียนปฏิบัติตามนโยบายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัยและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นการปลูกฝังเรื่องสุขภาพ และการเรียนรู้โดยเน้นการพัฒนาความสุขสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิต จิตวิญญาณและความเป็นปกติของชีวิตในสังคม เป็นการมุ่งสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนได้มีขีดความสามารถของสติปัญญา พฤติกรรมและทักษะต่างๆ อันเป็นปัญหาของสุขภาพ หรือรู้จักใช้โอกาสในการพัฒนาระดับสุขภาพและคุณภาพชีวิตของตนและชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม มุ่งผนวกกระบวนการสร้างเสริมสุขภาพควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบการศึกษา ที่ดำเนินงานโดยโรงเรียนให้ก้าวไปสู่สภาพที่เปิดกว้างมากขึ้น อันจะทำให้บรรลุผลของการพัฒนาคนที่เป็นทั้งคนเก่ง คนดีและมีความสุขสอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2542 หน้า 13) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ คือ สถานที่สร้างสุขภาพที่สำคัญ เป็นสถานที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ถ้ามีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง ก็จะมีสุขภาพดี และสอดคล้องกับแนวคิดของรัชนี้ ณ ระนอง และคณะ (2543 , หน้า 1) ได้ให้คำนิยามของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพว่าหมายถึง โรงเรียนที่มีขีดความสามารถแข็งแกร่งมั่นคงที่จะเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพที่ดี เพื่อการอาศัยศึกษาและทำงานโดยมีบทบาทที่พัฒนาสุขภาพอนามัยและการเรียนรู้ของนักเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียนและสมาชิกในชุมชน ภายใต้การบริหารจัดการของโรงเรียน และประสานงานมีส่วนร่วมทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และชุมชน สามารถดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่นรวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรเทึง ทานะพันธ์ (2545) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพิษณุโลกพบว่าในภาพรวมบุคลากรประเภทผู้บริหาร ครูอนามัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูประจำชั้นและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้นำโรงเรียน นักเรียน และกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับกลาง ปัญหาที่พบคือ นักเรียนส่วนใหญ่ ไม่สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติ และขาดการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และวางแผนร่วมกับชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่เห็นความสำคัญและการจัดบริการต่างๆ ยังไม่เพียงพอ และพบว่า บุคลากรที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน และประเภทโรงเรียนตลอดจนระยะห่างของโรงเรียน จากสถานบริการสาธารณสุข ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ในภาพรวม

ไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ เกื้อกุล แสงพริ้ง (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม และทุกด้านอยู่ใน ระดับมาก และความเป็นผู้นำทางวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนและวุฒิทางการศึกษา โดยโรงเรียนขนาดเล็ก ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร 2. ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก และ ประสิทธิผลของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิผลน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และ โรงเรียนขนาดกลางมีประสิทธิผลน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการบริหาร 3. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันกับ ประสิทธิผลของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามขนาด โรงเรียน วุฒิการศึกษา และ ประสบการณ์ในการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลวรรณ เทียบ ดอกไม้ (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมสุขภาพมีทัศนะต่อปัญหาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนโยบายของโรงเรียน และด้านการให้คำปรึกษา และสนับสนุนทางสังคม มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากขนาดของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับผลการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 กล่าวคือ โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันอย่าง่อมมีการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมอนามัย (2544 , หน้า 14-19) กล่าวว่า การดำเนินงานเพื่อเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ควรเกิดจากการที่ คณะครูและนักเรียนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีสุขภาพดี ตระหนักถึงความจำเป็นในการ

ปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง และมุ่งที่จะสร้างให้โรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาความเป็นอยู่อย่างมีสุขภาพดีของทุกคนในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานต้องการการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกโรงเรียนโดยมีขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงาน เช่น

1. การสร้างความสนับสนุนของชุมชนและท้องถิ่น
2. การจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน
3. การจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำต่างๆ ของชุมชน ในพื้นที่โรงเรียน เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพ และมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะสนับสนุนการดำเนินงาน
4. การวิเคราะห์สถานการณ์ โดยคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่ได้แต่งตั้งขึ้นการวิเคราะห์สถานการณ์
5. การกำหนดจุดเริ่มต้นในการดำเนินงาน
6. การจัดทำแผนปฏิบัติการ
7. การดำเนินการติดตามและประเมินผล
8. การพัฒนาเครือข่ายระดับท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพันธ์ ศรีศิริ (2542, บทคัดย่อ) การประเมินผลการดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงาน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพ และด้านการเรียนการสอนสุขศึกษา มีระดับการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ “ดี”
2. การดำเนินโครงการสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีคะแนนเฉลี่ยด้านการบริหารงาน ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ ด้านการบริการสุขภาพ และด้านการเรียนการสอนสุขศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

- 1.1 ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบอนามัยโรงเรียน ควรเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาและกระตุ้นให้ชุมชน องค์กรท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อความสำเร็จและยั่งยืนของโครงการ

- 1.2 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ควรมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน เช่น โรงเรียนมีการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคแก่นักเรียนและ

บุคลากรในโรงเรียน และโรงเรียนมีการร่วมมือกับชุมชนในการบริหารจัดการงานส่งเสริมสุขภาพภายในโรงเรียน เพื่อให้งานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 และสาธารณสุขจังหวัด ควรมีส่วนร่วมในการจัดหาสื่อ อุปกรณ์ เอกสาร และงบประมาณมาสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้การบริหารงานส่งเสริมสุขภาพมีความพร้อมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

2. ควรศึกษาปัญหาการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยจำแนกตาม เพศ ประสิทธิภาพ และวุฒิการศึกษา

3. ควรศึกษาสภาพการบริหารงานส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก เขต 39

